

ENTREVISTA

Entrevista amb Nashieli Ramírez, presidenta de la Comissió de Drets Humans de la Ciutat de Mèxic

Eugènia Riera

ICIP

Nashieli Ramírez, presidenta de la Comissió de Drets Humans de la Ciutat de Mèxic

Nashieli Ramírez té una llarga trajectòria com a activista social i defensora dels drets humans, centrada en l'atenció a la infància i l'adolescència. A finals de 2017 la van nomenar presidenta de la Comissió de Drets Humans de la Ciutat de Mèxic, on treballa intensament per tal de revertir una crua realitat marcada per les múltiples violències: més de 1.800 homicidis, 2.300 crims de la delinqüència organitzada i prop de 4.000 desapareguts, segons dades de 2018; a més de les múltiples violències derivades també de la pobresa i la manca d'oportunitats per als nens, les nenes i els i les adolescents.

En un context amb uns nivells elevadíssims de violència i de violacions greus dels drets humans, quines prioritats té la Comissió?

Quan parlem de construcció de la pau, parlem de promoció i prevenció en matèria de drets humans i resolució no violenta de conflictes i, d'acord amb aquesta lògica, hi dediquem una àrea específica en la nostra direcció d'educació, centrada en els nens, les nenes i els i les adolescents. Quan diem que els nens són subjectes de dret estem afirmant que són ciutadans socials des que neixen i que no ens acontentarem amb enfocaments de petit abast basats en la cura assistencial. Aquesta agenda, que recull la *Convenció sobre els drets dels infants*, ens atorga una visió àmplia dels drets. És una visió summament revolucionària pel que fa a les percepcions del món actual i implica

una revolució cultural, com ara la revolució en la mirada envers les dones.

Salvaguardar els drets de la infància i d'altres grups vulnerables va ser una de les prioritats que vostè va definir en ésser elegida nova presidenta de la Comissió. Com s'està concretant aquest focus d'atenció?

Nosaltres el que fem és demanar, davant l'autoritat, que es garanteixin els drets d'aquests grups, perquè la seva situació de vulnerabilitat i d'alta marginació i discriminació n'ha de fer grups d'atenció prioritària per a l'Estat. El nostre focus se centra en la mirada de l'Estat i, en aquest cas, s'orienta envers una visibilitat més gran i accions de major importància. Parlem de nens, nenes i adolescents, és a dir, jovent, però també de les dones, perquè hem de treballar el qüestionament de les masculinitats si volem fer un canvi cultural important. A més, aquests grups vulnerables inclouen també situacions de carrer, persones de l'àmbit de la diversitat sexual, amb discapacitat o privades de llibertat, entre els més importants.

“ Demanem que es garanteixin els drets dels grups vulnerables, perquè la seva situació d'alta marginació i discriminació els ha de col·locar com a grups d'atenció prioritària davant de l'Estat ”

Dels gairebé 40 milions de nens i joves mexicans, quasi la meitat viu en condicions de pobresa (91% en les comunitats indígenes), segons les dades d'UNICEF. D'altra banda, el 60% dels menors de 14 anys han patit alguna mena de violència. La cultura de la violència és molt arrelada a Mèxic?

El primer que ens demostren les dades de pobresa és que les polítiques socials dirigides només als adults no tenen un impacte directe en els nens. Les prestacions que rep un adult no es veuen automàticament reflectides en els nens en absència d'un enfocament que els tingui en compte específicament. En aquest apartat, la dada

important és la comparació entre adults i nens que viuen en situació de pobresa: hi ha 10 punts percentuals més de pobresa entre els nens que entre els adults. Durant la infantesa i l'adolescència, és més gran la vulnerabilitat davant la pobresa que en l'edat adulta, la qual cosa requereix revisar la situació existent.

En segon lloc, d'acord amb les Nacions Unides, la violència contra els nens, les nenes i els i les adolescents és present bàsicament arreu del món; i el principal escenari de violència és la família. Tant a Mèxic, com a tot el món, encara tenim un costum molt arrelat d'educar sobretot a base de cops i per mètodes que no contribueixen gaire a una resolució diferent dels conflictes, com és el fet d'enaltir el diàleg i la comunicació per sobre de l'exercici de la violència. En aquest aspecte, Mèxic està en la mateixa dinàmica que la majoria de països del seu entorn.

Llavors, quina seria l'especificitat de Mèxic?

Crec que el nostre problema diferencial rau en el fet que, en molts llocs del país i també de la Ciutat de Mèxic, hi ha un increment de la violència comunitària. Els estudis ens diuen que els nens i les nenes ja no surten al carrer. Els excloem de l'espai públic perquè fora hi ha un entorn molt carregat de violència. Això influeix en moltes altres coses: el seu dret al joc, a l'espai públic i a la seguretat. També hi ha grups de delinqüència organitzada que són al carrer i que aprofiten aquesta situació.

En aquest context de violència, la impunitat, la manca de veritat i de justícia són una constant a Mèxic. Aquesta situació posa en qüestió l'Estat de dret a Mèxic?

Sí. I cal que treballem perquè això canviï. En el cas de la Ciutat de Mèxic, un comitè d'experts està treballant en la transformació de la Procuradoria de la Fiscalia; i ja hi ha un diagnòstic bastant rotund de reconeixement de la impunitat i la corrupció, la qual cosa ha posat de manifest una crisi del sistema. La manca dels processos deguts ens impedeix d'accedir a la veritat i la justícia. A més, hi ha moltíssims casos de víctimes de violacions de drets humans que tenen a veure amb aquesta manca de processos deguts i d'accés a la justícia. Ara la transformació a la Fiscalia obre una nova lògica per a la justícia.

“ Les ciutats determinaran el futur del món; i cal que les grans estratègies de prevenció i construcció de pau vinguin de l'àmbit local ”

Quant a les reformes com la nova Llei de víctimes o la Constitució política de la Ciutat de Mèxic, obren també un nou camí en la construcció de pau?

Nosaltres estem estrenant una Constitució, la més garantista, que ens atorga un marc d'acció i de governança molt bo. Quant als governs locals de tota la regió, l'esforç que estem realitzant consisteix a derivar de la Constitució unes lleis i programes que s'hi adequin. Les ciutats determinaran el futur del món; i cal que les grans estratègies de prevenció i construcció de pau vinguin de l'àmbit local. Pel que fa a l'atenció a les víctimes de la violència, acabem de posar en marxa la nostra Comissió de Víctimes i s'acaba de nomenar el Comissionat Local de Recerca de Persones. S'estan muntant les bastides institucionals per poder avançar una mica.

Amb la nova presidència nacional de López Obrador, creu que s'han obert noves oportunitats per a la construcció de la pau?

En l'àmbit nacional, s'està treballant en el sistema de prevenció de la violència i en la reforma de la seguretat; i en l'àmbit local seguim camins paral·lels. La Comissió està acompanyant part de l'estratègia del govern. Per exemple, en l'estratègia de prevenció de la violència, s'està treballant en la creació de les instàncies denominades “pilars”, que busquen la incorporació dels joves a l'educació i l'ocupació, seguint les experiències de Medellín o Bogotà, a Colòmbia. Però no es tracta només de treballar amb els nens i els joves. A Mèxic no podem avançar si no treballem també amb els policies. La transformació del cos policial ha d'avançar en paral·lel, perquè la gran crisi de seguretat també rau en una gran crisi en el cos policial. Aquesta és la nostra aposta, amb una proposta de mòduls de formació per a policies: en drets humans, en l'ús racional de la força... Perquè part del que hem de reconstruir són els cossos de seguretat.

“ Podem aconseguir que els nostres nens, nenes, adolescents i joves tinguin una altra manera de resoldre els seus conflictes, una altra manera de viure la felicitat ”

La Comissió també s’ha significat a favor de l’ajuda a les caravanes de migrants, una expressió de la lluita no violenta. La Ciutat de Mèxic és un exemple de ciutat d’acollida?

Sí, del tot. En aquest sentit, la resposta local ha estat diferent de la resposta restrictiva que s’està donant al país de manera general, perquè la ciutat ha fet seva la defensa local dels drets humans i d’assistència humanitària. Des de finals de març no hem rebut caravanes grans, però això no vol dir que no estiguem treballant amb aquesta població. La xarxa d’albergs de la ciutat, que gestionen algunes organitzacions de la societat civil, rep entre 30 i 50 migrants la setmana i és objecte de la coordinació entre la Comissió, les autoritats i les organitzacions.

Hi ha raons per a l’optimisme, malgrat la crua realitat del país?

S’està creant un espai que ens construeix esperances però que encara no funciona com a tal. En els últims mesos hi ha hagut canvis institucionals que s’han afinat gradualment; per exemple, alguns canvis de nomenclatura. Ja no tenim una Secretaria de Seguretat Pública, sinó una Secretaria de Seguretat Ciutadana; i fa poc es va aprovar la Llei de seguretat ciutadana de la ciutat. Els que ens dediquem a la defensa i garantia dels drets, si no vivim amb una esperança millor, val més que ens dediquem a una altra cosa. Sí que podem construir un país millor, sí que podem aconseguir que els nostres nens, nenes, adolescents i joves tinguin una altra manera de resoldre els seus conflictes, una altra manera de viure la felicitat. Hi seguirem treballant per construir un món més just per a tots i totes.

Fotografia de Tania Victoria / Secretaría de Cultura de la Ciudad de México

© Generalitat de Catalunya